Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MANUELA CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONY
přednesené dne 30. dubna 2019 [1]

Věc C-128/18

Dumitru-Tudor Dorobantu
za účasti
Generalstaatsanwaltschaft Hamburg

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Hanzovní vrchní zemský soud Hamburk, Německo)]

„Řízení o předběžné otázce – Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Policejní a justiční spolupráce v trestních věcech – Evropský zatýkací rozkaz – Rámcové rozhodnutí 2002/584/SVV – Čl. 1 odst. 3 – Listina základních práv Evropské unie – Článek 4 – Zákaz nelidského či ponižujícího zacházení – Povinnost vykonávajících justičních orgánů zkoumat vězeňské podmínky ve vystavujícím členském státě – Rozsah přezkumu – Kritéria“

I. Úvod

1. Tuto žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předložil německý justiční orgán v rámci přezkumu, který se týká přípustnosti vydání Dumitru-Tudora Dorobanta rumunskému justičnímu orgánu, jenž vydal na základě rámcového rozhodnutí 2002/584/SVV [2] evropský zatýkací rozkaz. Nejprve byl tento evropský zatýkací rozkaz vydán za účelem trestního stíhání, následně za účelem výkonu trestu odnětí svobody.

2. V návaznosti na rozsudky ze dne 5. dubna 2016 Aranyosi a Căldăraru [3] a ze dne 25. července 2018 Generalstaatsanwaltschaft (Vězeňské podmínky v Maďarsku) [4] se tato žádost podílí na definování záruk, které musí být zavedeny pro zajištění dodržování základních práv osoby předávané v rámci evropského zatýkacího rozkazu v situaci, kdy vězeňský systém vystavujícího členského státu trpí systémovými či celoplošnými nedostatky.

3. Tato žádost konkrétně vyzývá Soudní dvůr, aby upřesnil intenzitu kontroly, kterou má vykonávající justiční orgán provést pro posouzení skutečného nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení, kterému by byla dotyčná osoba vystavena z důvodu vězeňských podmínek ve vystavujícím členském státě, jakož i různé faktory a kritéria, které musí vykonávající justiční orgán za účelem tohoto posouzení zohlednit.

1 – Původní jazyk: francouzština.

2 – Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (Úř. věst. 2002, L 190, s. 1), ve znění rámcového rozhodnutí Rady 2009/299/SVV ze dne 26. února 2009 (Úř. věst. 2009, L 81, s. 24) (dále jen „rámcové rozhodnutí 2002/584“).

3 – C-404/15 a C-659/15 PPU, dále jen „rozsudek Aranyosi a Căldăraru“, EU:C:2016:198.

4 – C-220/18 PPU, dále jen „rozsudek Generalstaatsanwaltschaft“, EU:C:2018:589.

II. Právní rámec

A. Unijní právo

1. Listina základních práv a svobod Evropské unie

4. Článek 4 Listiny základních práv Evropské unie[5], nadepsaný „Zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu“, stanoví:

„Nikdo nesmí být mučen ani podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

5. Vysvětlení k Listině[6] upřesňují, že „právo uvedené v článku 4 [Listiny] je právem zaručeným článkem 3 [Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod[7]], který má totožné znění […]. Na základě čl. 52 odst. 3 Listiny má proto tento článek stejný smysl a rozsah jako článek EÚLP[8]“.

2. Rámcové rozhodnutí 2002/584

6. Evropský zatýkací rozkaz zavedený rámcovým rozhodnutím 2002/584 byl vytvořen, aby nahradil klasický mechanismus vydávání, který předpokládá rozhodnutí moci výkonné, nástrojem spolupráce mezi vnitrostátními justičními orgány spočívajícím na zásadách vzájemného uznávání rozsudků a soudních rozhodnutí a vzájemné důvěry mezi členskými státy[9].

7. Toto rámcové rozhodnutí zavádí nový zjednodušený a efektivnější systém předávání osob odsouzených za porušení trestního práva nebo podezřelých z porušení trestního práva[10], a to omezením důvodů pro odmítnutí výkonu evropského zatýkacího rozkazu a úpravou lhůt pro přijímání rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu[11].

8. Body 12 a 13 odůvodnění rámcového rozhodnutí 2002/584 znějí:

„(12) Toto rámcové rozhodnutí ctí základní práva a zachovává zásady zakotvené v článku 6 [SEU], které jsou vyjádřeny i v Listině […], zejména v kapitole VI uvedené listiny […].

(13) Nikdo by neměl být odsunut, vyhoštěn ani vydán do státu, ve kterém existuje vážné nebezpečí, že by mohl být vystaven trestu smrti, mučení nebo jinému nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.“

9. Článek 1 tohoto rámcového rozhodnutí, nadepsaný „Definice evropského zatýkacího rozkazu a povinnost jej vykonat“, stanoví:

„1. Evropský zatýkací rozkaz je soudní rozhodnutí, které vydal některý členský stát proto, aby jiný členský stát zatkl a předal vyžádanou osobu za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody.

5 – Dále jen „Listina“.

6 – Úř. věst. 2007, C 303, s. 17.

7 – Podepsaná v Římě dne 4. listopadu 1950, dále jen „EÚLP“.

8 – Viz vysvětlení k článku 4.

9 – Čl. 82 odst. 1 první pododstavec SFEU a body 5, 6, 10 a 11 odůvodnění rámcového rozhodnutí 2002/584.

10 – Viz rozsudky ze dne 29. ledna 2013, Radu (C-396/11, EU:C:2013:39, bod 34) a ze dne 26. února 2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, bod 37).

11 – Viz rozsudek ze dne 30. května 2013, F (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, body 57 a 58).

2. Členské státy vykonají evropský zatýkací rozkaz na základě zásady vzájemného uznávání a v souladu s ustanoveními tohoto rámcového rozhodnutí.

3. Tímto rámcovým rozhodnutím není dotčena povinnost ctít základní práva a obecné právní zásady zakotvené v článku 6 [SEU].“

B. Německé právo

10. Ustanovení § 78 až 83k Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (zákon o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech)[12] ze dne 23. prosince 1982, ve znění Gesetz zur Umsetzung des Rahmenbeschlusses über den Europäischen Haftbefehl und die Übergabeverfahren zwischen den Mitgliedstaaten der Europäischen Union (zákon provádějící rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy)[13] ze dne 20. července 2006, provedla do německého práva rámcové rozhodnutí 2002/584.

11. Oberlandesgericht (vrchní zemský soud, Německo) rozhoduje podle § 29 odst. 1 IRG, který se podle § 78 odst. 1 IRG použije na evropský zatýkací rozkaz, na žádost Staatsanwaltschaft (státní zastupitelství, Německo), o přípustnosti vydání, pokud obviněný nedal souhlas se zjednodušeným vydáním. Rozhoduje usnesením v souladu s ustanovením § 32 IRG.

12. Ustanovení § 73 IRG stanoví:

„Vzájemná právní pomoc jakož i předávání informací bez předchozí žádosti jsou nepřípustné, pokud porušují základní zásady německého právního řádu. V případě žádosti na základě části osm […] je vzájemná právní pomoc nepřípustná, pokud je v rozporu se zásadami uvedenými v článku 6 SEU.“

III. Skutkové okolnosti sporu v původním řízení a předběžné otázky

13. D.-T. Dorobantu je rumunský státní příslušník, s bydlištěm v Hamburku (Německo).

14. Německým justičním orgánům byla předložena žádost o předání dotyčné osoby na základě prvního evropského zatýkacího rozkazu, který dne 12. srpna 2016 vydal Judecătoria Medgidia (soud prvního stupně Medgidia, Rumunsko). Tento rozkaz byl vydán za účelem trestního stíhání majetkových trestných činů a trestných činů falšování listin.

15. V rámci provádění uvedeného rozkazu zohlednil Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Hanzovní vrchní zemský soud Hamburk, Německo) konkrétní indicie systémových nebo celoplošných nedostatků ve vězeňských podmínkách v Rumunsku. Za použití zásad vytýčených Soudním dvorem v rozsudcích Aranyosi a Căldăraru přezkoumal tento soud informace sdělené rumunskými orgány, co se týče podmínek, za nichž by byl D.-T. Dorobantu uvězněn po svém předání. Z těchto informací vyplývalo, že pokud by se jednalo o vazbu, dotyčný by byl uvězněn ve společných celách, a to buď pro čtyři osoby (o ploše 12,30 m^2, 12,67 m^2 a 13,50 m^2) nebo pro deset osob (o ploše 36,25 m^2). Naproti tomu v případě výkonu trestu odnětí svobody by byl D.-T. Dorobantu uvězněn po dobu 21 dní

12 – BGBl. 1982 I, s. 2071.

13 – BGBl. 2006 I, s. 1721, dále jen „IRG“.

v zařízení, ve kterém má každý vězeň k dispozici plochu 3 m^2, a následně za stejných podmínek, pokud by byl dotyčný zařazen do uzavřeného režimu výkonu trestu odnětí svobody. Pokud by však byl D.-T. Dorobantu zařazen do polootevřeného či otevřeného režimu, měl by právo na osobní prostor o ploše 2 m^2 na osobu [14].

16. Předkládající soud provedl celkové posouzení vězeňských podmínek na základě judikatury Evropského soudu pro lidská práva. S ohledem na podstatné zlepšení rumunského systému výkonu trestů, a to jak infrastruktury, tak kontrolních mechanismů, dospěl k závěru, že dotyčnému nehrozí skutečné nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení ve smyslu rozsudků Aranyosi a Căldăraru.

17. Předkládající soud kromě toho konstatoval, že pokud by bylo předání dotyčného odmítnuto, zůstaly by jím spáchané trestné činy nepotrestány, což by bylo v rozporu s cílem zajistit funkčnost trestního soudnictví v Evropské unii.

18. Generalstaatsanwaltschaft Hamburg (Nejvyšší státní zastupitelství Hamburg) tedy povolilo na základě usnesení Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Hanzovní vrchní zemský soud Hamburk) ze dne 3. a 19. ledna 2017 předání D.-T. Dorobanta rumunským orgánům poté, co tento vykonal trest odnětí svobody, ke kterému byl odsouzen za jiné trestné činy spáchané v Německu.

19. Bundesverfassungsgericht (Spolkový ústavní soud, Německo) však tato usnesení zrušil usnesením ze dne 19. prosince 2017. Tento soud totiž rozhodl, že posouzení legality předání dotyčného vyžaduje nejprve předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru, aby tento mohl rozhodnout o faktorech relevantních za účelem posouzení vězeňských podmínek ve vystavujícím členském státě.

20. Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Hanzovní vrchní zemský soud Hamburk) rozhodl dne 8. února 2018 přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Jaké minimální požadavky musí být kladeny na vězeňské podmínky v kontextu rámcového rozhodnutí 2002/584, aby tyto podmínky byly v souladu s článkem 4 Listiny?

a) Je z pohledu unijního práva zejména stanovena ‚absolutní' minimální hranice velikosti vězeňské cely, při jejímž nedodržení se vždy jedná o porušení článku 4 Listiny?

i) Je při určení individuální části vězeňské cely rozhodující, zda se jedná o samostatnou nebo společnou celu?

ii) Je při výpočtu velikosti vězeňské cely nutno odečíst plochu, kterou zabírá nábytek (postel, skříň atd.)?

iii) Co se týče infrastruktury, jaké okolnosti jsou případně relevantní z hlediska souladu vězeňských podmínek s unijním právem? Jaký význam má případně přímý (nebo jen nepřímý) přístup k sanitárním či jiným prostorám z vězeňské cely jakož i zásobování studenou a teplou vodou, topení, osvětlení atd.?

b) Jakou roli hrají při tomto posouzení různé ‚režimy výkonu trestu', konkrétně různé doby vycházek a různá míra svobody pohybu v rámci věznice?

14 – Tyto informace jsou uvedeny v usnesení Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Hanzovní vrchní zemský soud Hamburk) ze dne 3. a 19. ledna 2017, přiloženém k vnitrostátnímu spisu, který má Soudní dvůr k dispozici. Zástupce rumunské vlády při jednání upřesnil, že D.-T. Dorobantu stráví v tomto prostoru menším než 3 m^2 velmi omezený čas, jelikož bude vězněn v polootevřeném režimu, kde bude mít možnost pohybovat se bez doprovodu a pracovat.

c) Smí být – jak učinil senát ve svých rozhodnutích o povolení vydání – zohledněna také právní a organizační vylepšení ve vystavujícím členském státu (zavedení ombudsmana, zavedení soudů vykonávajících dohled nad výkonem trestu, atd.)?

2) Podle jakých měřítek mají být hodnoceny vězeňské podmínky z pohledu základních práv zaručených právem Unie? Do jaké míry ovlivňují tato měřítka výklad pojmu ‚skutečné nebezpečí' ve smyslu rozsudku [Aranyosi a Căldăraru]?

a) Jsou justiční orgány vykonávajícího členského státu v tomto smyslu oprávněny provádět obsáhlou kontrolu vězeňských podmínek ve vystavujícím členském státu nebo se musí omezit na kontrolu zjevných protiprávností?

b) Pokud Soudní dvůr v odpovědi na první předkládanou otázku dospěje k závěru, že unijní právo stanoví ‚absolutní' požadavky na vězeňské podmínky, znamenalo by nedosažení těchto minimálních podmínek ‚překážku ve zvažování' v tom smyslu, že by se vždy jednalo o ‚skutečné nebezpečí' bránící předání, nebo smí vykonávající členský stát tuto otázku přesto dále zvažovat? Smí být přitom zohledněna hlediska, jako je zachování systému vzájemné právní pomoci mezi členskými státy, funkčnost evropského trestního soudnictví nebo zásady vzájemné důvěry a vzájemného uznávání?"

21. Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Hanzovní vrchní zemský soud Hamburk) sdělil Soudnímu dvoru usnesením ze dne 25. září 2018, že D.-T. Dorobantu byl mezitím odsouzen Judecătoria Medgidia (soud prvního stupně Medgidia) k trestu odnětí svobody v trvání dvou let a čtyř měsíců za spáchání trestných činů na rumunském území. Tento rozsudek byl vydán bez účasti obžalovaného dne 14. června 2018. Předkládající soud sdělil Soudnímu dvoru, že evropský zatýkací rozkaz ze dne 12. srpna 2016 vydaný za účelem trestního stíhání byl „nahrazen" novým evropským zatýkacím rozkazem ze dne 1. srpna 2018 vydaným za účelem výkonu trestu odnětí svobody. Tento soud nicméně sdělil, že trvá na své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, jelikož položené otázky zůstávají pro účely původního řízení zcela relevantní.

IV. Úvodní poznámky

22. Dříve než přistoupím k přezkumu otázek položených Soudnímu dvoru předkládajícím soudem, považuji za nutné učinit dvě úvodní poznámky.

23. První se týká „nahrazení" evropského zatýkacího rozkazu, na které předkládající soud odkázal ve svém usnesení ze dne 25. září 2018. Druhá se týká stavu judikatury Soudního dvora, která podle mého názoru stanoví rámec, v němž je třeba odpovědět na tyto předběžné otázky.

A. „Nahrazení" evropského zatýkacího rozkazu

24. Jak jsem uvedl, předkládající soud sdělil Soudnímu dvoru svým usnesením ze dne 25. září 2018, že evropský zatýkací rozkaz vydaný Judecătoria Medgidia (soud prvního stupně Medgidia) proti D.-T. Dorobantovi za účelem trestního stíhání byl „nahrazen" v průběhu původního řízení novým evropským zatýkacím rozkazem vydaným stejným soudem, tentokrát za účelem výkonu trestu odnětí svobody.

25. Ačkoli otázky položené předkládajícím soudem zůstávají zcela relevantní i v kontextu výkonu tohoto druhého evropského zatýkacího rozkazu – což všichni zúčastnění potvrdili při jednání – je nicméně nezbytné, aby vykonávající justiční orgán rozhodl co nejdříve o neplatnosti prvního evropského zatýkacího rozkazu a započal *ab initio* řízení o výkonu druhého evropského zatýkacího rozkazu. Vyžaduje to dodržování zásady právní jistoty, jakož i zajištění práv a záruk zakotvených v rámcovém rozhodnutí 2002/584 ve vztahu k vyžádané osobě.

26. Vzhledem k jeho povaze a k právním a materiálním podmínkám jeho provádění nelze druhý evropský zatýkací rozkaz vykonat tak, že se jím prostě nahradí první evropský zatýkací rozkaz.

27. Z článku 1 odst. 1 rámcového rozhodnutí 2002/584 vyplývá, že „evropský zatýkací rozkaz je soudní rozhodnutí“. Tvrzené „nahrazení“ tedy nemůže zakrýt skutečnost, že druhý evropský zatýkací rozkaz vydaný za účelem výkonu trestu odnětí svobody je založen na novém vnitrostátním rozsudku a představuje soudní rozhodnutí, které je odlišné od rozhodnutí, na němž spočívá první evropský zatýkací rozkaz, a které proto musí splňovat zvláštní právní a materiální podmínky. Podotýkám jen, že tento druhý evropský zatýkací rozkaz může vést k dalšímu věznění, které nebude považováno za opatření zajišťovací vazby před vydáním rozsudku – jako tomu bylo v případě prvního zatýkacího rozkazu – ale bude představovat započetí výkonu trestu, přičemž toto období bude muset být započteno do vykonávaného trestu [15].

28. Výkon druhého evropského zatýkacího rozkazu tedy od vykonávajícího justičního orgánu vyžaduje na jedné straně, aby prohlásil první evropský zatýkací rozkaz za neplatný, a na druhé straně, aby započal vykonávací řízení *ab initio* a kontroloval tak splnění všech podmínek výkonu druhého rozkazu, což ve věci v původním řízení patrně vyplývá z usnesení ze dne 25. září 2018 zaslaného předkládajícím soudem.

B. Judikatura „Aranyosi a Căldăraru“

29. Druhá poznámka se týká pravidel a zásad, které Soudní dvůr vytyčil v rozsudku Aranyosi a Căldăraru a které následně převzal v rozsudku Generalstaatsanwaltschaft. Tato judikatura vymezuje rámec, v němž je třeba posoudit a zodpovědět tyto předběžné otázky.

30. V rozsudku Aranyosi a Căldăraru Soudní dvůr poprvé připustil omezení zásady důvěry a vzájemného uznávání rozhodnutí mezi členskými státy, když vznesl požadavek, aby vykonávající justiční orgán zkontroloval vězeňské podmínky ve vystavujícím členském státě v případě, kdy dotyčná osoba může být z důvodu nedostatků vězeňského systému v tomto státě vystavena skutečnému nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení, které je v rozporu s článkem 4 Listiny.

31. V tomto rozsudku vytyčil Soudní dvůr rámec pro provádění této kontroly, když vymezil její právní základ, účel, typologii, jakož i její povahu a dopady.

32. Tato kontrola je založena na čl. 1 odst. 3, na článku 5 a na čl. 6 odst. 1 rámcového rozhodnutí 2002/584 a jejím cílem je zajistit dodržování článku 4 Listiny, který zakotvuje, jak připomněl Soudní dvůr, „jednu ze základních hodnot Unie a jejích členských států [16]“ a který „má absolutní povahu [17]“.

15 – Viz čl. 26 odst. 1 rámcového rozhodnutí 2002/584.

16 – Viz rozsudek Aranyosi a Căldăraru (bod 87).

17 – Viz rozsudek Aranyosi a Căldăraru (bod 85).

33. Uvedená kontrola je prováděna výlučně tehdy, když vykonávající justiční orgán zjistí na základě objektivních, spolehlivých, přesných a řádně aktualizovaných údajů, které má k dispozici, že vězeňský systém vystavujícího členského státu trpí systémovými či celoplošnými nedostatky anebo nedostatky týkajícími se některých skupin osob nebo některých vězeňských zařízení [18].

34. Za těchto okolností musí vykonávající justiční orgán „konkrétním a přesným způsobem" posoudit, zda jsou dány vážné a prokazatelné důvody se domnívat, že dotyčná osoba bude v důsledku podmínek, v jakých má být vězněna, vystavena skutečnému nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení ve smyslu článku 4 Listiny [19].

35. Po zjištění celoplošných nedostatků vězeňského systému ve vystavujícím členském státě tedy následuje individuální a podrobné posouzení nebezpečí, kterému bude dotyčná osoba vystavena.

36. Tato kontrola může mít zásadní vliv na výkon evropského zatýkacího rozkazu. Soudní dvůr potvrdil, že může vést vykonávající soudní orgán k odložení, či dokonce k ukončení postupu předání dotyčné osoby [20].

37. Po vydání rozsudku Aranyosi a Căldăraru předložil Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzovní vrchní zemský soud Brémy, Německo) Soudnímu dvoru další dvě žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. První z nich, podaná dne 12. září 2016 v rámci řízení o výkonu dvou evropských zatýkacích rozkazů vydaných proti Pálu Aranyosimu, vedla k přijetí usnesení o nevydání rozhodnutí, když evropské zatýkací rozkazy vydané proti dotyčnému byly vzaty zpět dříve, než Soudní dvůr rozhodl [21].

38. Druhá z nich, podaná dne 27. března 2018 v rámci výkonu evropského zatýkacího rozkazu vydaného proti ML, umožnila Soudnímu dvoru, aby v rozsudku Generalstaatsanwaltschaft upřesnil smysl a rozsah zásad, které vytyčil v rozsudku Aranyosi a Căldăraru [22], zvláště v souvislosti s individuálním a podrobným posouzením nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení.

39. Soudní dvůr tak v rozsudku Generalstaatsanwaltschaft rozhodl, že čl. 1 odst. 3, článek 5 a čl. 6 odst. 1 rámcového rozhodnutí 2002/584 musí být vykládány v tom smyslu, že „pokud má vykonávající justiční orgán důkazy o existenci systémových či celoplošných nedostatků týkajících se podmínek uvěznění ve vězeňských zařízeních vystavujícího členského státu, […]:

– […]

– vykonávající justiční orgán má povinnost přezkoumat pouze podmínky uvěznění ve vězeňských zařízeních, ve kterých je podle informací, které má k dispozici, konkrétně předvídáno uvěznění [osoby uvedené v evropském zatýkacím rozkaze vystaveném pro účely výkonu odnětí svobody], a to i dočasné či přechodné;

– vykonávající justiční orgán musí za tím účelem ověřit pouze konkrétní a přesné podmínky uvěznění dotčené osoby, které jsou relevantní pro určení, zda je dotčená osoba vystavena skutečnému nebezpečí nelidského nebo ponižujícího zacházení ve smyslu článku 4 [Listiny];

18 – Viz rozsudek Aranyosi a Căldăraru (bod 89).

19 – Viz rozsudek Aranyosi a Căldăraru (bod 92).

20 – Viz rozsudek Aranyosi a Căldăraru (body 98 a 104).

21 – Věc „Aranyosi II" se tak stala bezpředmětnou, jak Soudní dvůr uvedl v usnesení ze dne 15. listopadu 2017, Aranyosi (C-496/16, nezveřejněno, EU:C:2017:866).

22 – V rozsudku ze dne 25. července 2018, Minister for Justice and Equality (Nedostatky soudního systému) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), Soudní dvůr přijal stejné zásady a postupoval na základě stejných úvah jako v rozsudcích Aranyosi a Căldăraru a Generalstaatsanwaltschaft, pokud se týče porušení základního práva na spravedlivý proces zaručeného v čl. 47 druhém pododstavci Listiny z důvodu systémových nebo celoplošných nedostatků zasahujících do nezávislosti soudní moci vystavujícího členského státu.

– vykonávající justiční orgán může zohlednit informace poskytnuté jinými orgány vystavujícího členského státu než vystavujícím justičním orgánem, jako je konkrétně ujištění, že dotčená osoba nebude předmětem nelidského nebo ponižujícího zacházení ve smyslu článku 4 [Listiny].“

40. Rozsudek Generalstaatsanwaltschaft byl vydán dne 25. července 2018, tedy několik měsíců po podání této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. Podle mého názoru odpovídá na většinu otázek, které si klade předkládající soud v předmětné věci.

V. Analýza

41. Vhodnější bude analyzovat otázky v jiném pořadí, než v jakém je položil předkládající soud.

42. Ačkoli předkládající soud v první otázce a druhé otázce pod písm. b) žádá Soudní dvůr, aby uvedl hlediska, která musí vykonávající justiční orgán zohlednit, aby individuálně a podrobně posoudil vězeňské podmínky ve vystavujícím členském státě, podle mě je nezbytné nejprve určit intenzitu této kontroly tak, jak požaduje předkládající soud v druhé otázce pod písm. a).

A. Intenzita kontroly vězeňských podmínek v zařízení, ve kterém bude dotyčná osoba pravděpodobně uvězněna

43. Předkládající soud v druhé otázce pod písm. a) v podstatě žádá Soudní dvůr, aby upřesnil intenzitu kontroly, kterou musí vykonávající justiční orgán provést, když individuálně a podrobně posuzuje, zda je dotyčná osoba vystavena nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení z důvodu podmínek svého věznění ve vystavujícím členském státě.

44. Předkládající soud chce konkrétně vědět, zda vykonávající justiční orgán musí provést „obsáhlou“ kontrolu podmínek, za kterých bude dotyčná osoba vězněna ve vystavujícím členském státě, nebo zda má spíše provádět „zběžnou“ kontrolu těchto podmínek omezenou na „zjevné protiprávnosti“. V této souvislosti si předkládající soud patrně klade otázku, zda se vykonávající justiční orgán může spokojit s ujištěním vystavujícího členského státu, že s dotyčnou osobou nebude v důsledku vězeňských podmínek zacházeno nelidským či ponižujícím způsobem.

45. Jak jsem uvedl, pravidla a zásady, které Soudní dvůr vytyčil v rozsudku Aranyosi a Căldăraru a následně použil i v rozsudku Generalstaatsanwaltschaft, umožňují na tyto otázky odpovědět.

46. Ačkoli Soudní dvůr v rozsudku Generalstaatsanwaltschaft omezil *ratione loci* rozsah kontroly, kterou musí vykonávající justiční orgán provést, tak že ji vztáhl pouze na vězeňské podmínky ve vězeňských zařízeních, ve kterých „je pravděpodobné [23]“ nebo „je konkrétně předvídáno“ uvěznění dotčené osoby, a to i dočasné či přechodné [24], zvláště pečlivě se naproti tomu věnoval prokázání toho, že tato kontrola zahrnuje posouzení všech relevantních materiálních hledisek věznění.

47. Je nesporné, že právo nebýt podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení ve smyslu článku 4 Listiny je právem absolutním, jehož porušení může být zjištěno pouze na základě posouzení, které zohlední všechny relevantní okolnosti případu.

48. Tato zásada byla nejprve vyjádřena mezi řádky v rozsudku Aranyosi a Căldăraru, kde Soudní dvůr vyžadoval od vykonávajícího justičního orgánu, aby posoudil „konkrétně a podrobně“ [25] existenci skutečného nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení.

23 – Rozsudek Generalstaatsanwaltschaft (bod 117).

24 – Rozsudek Generalstaatsanwaltschaft (bod 87).

25 – Rozsudek Aranyosi a Căldăraru (bod 92).

49. Uvedená zásada byla následně potvrzena v rozsudku Generalstaatsanwaltschaft.

50. Ve věci, v níž byl vydán tento rozsudek, byl Soudní dvůr tázán konkrétně na to, zda dodržování čl. 1 odst. 3, článku 5 a čl. 6 odst. 1 rámcového rozhodnutí 2002/584 vyžaduje, aby vykonávající soudní orgán kontroloval „pokaždé zevrubným způsobem vězeňské podmínky" ve vystavujícím členském státě, a to nejen plochu osobního prostoru uvězněné osoby, ale též „další vězeňské podmínky [26]". Byl též položen dotaz, zda tyto podmínky mají být posouzeny ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva, konkrétně jeho rozsudku ze dne 20. října 2016 Muršić v. Chorvatsko [27].

51. V rozsudku Generalstaatsanwaltschaft Soudní dvůr rovnou sdělil, že podle článku 3 EÚLP závisí posouzení určité minimální závažnosti špatného zacházení na „celkových okolnostech [případu] [28]", a uložil vykonávajícímu justičnímu orgánu, aby v případě potřeby požádal o informace týkající se „konkrétních a přesných podmínek uvěznění" dotyčné osoby [29].

52. Co se týče vězeňských podmínek, Soudní dvůr odkázal na podmínky výslovně uvedené Evropským soudem pro lidská práva v rozsudku Muršić v. Chorvatsko [30]. Vykonávající justiční orgán musí zohlednit nejen osobní prostor, kterým bude osoba disponovat při svém věznění, ale i další relevantní aspekty, které mohou mít vliv na její vězeňské podmínky. Tento orgán tedy musí vzít v úvahu délku a šíři omezení, ale též volnost pohybu a nabídku činností mimo celu, kterou může uvězněná osoba využít, a musí též zohlednit obecně slušnou úroveň infrastruktury a služeb dotyčného vězeňského zařízení. Naproti tomu Soudní dvůr vyloučil možnost, aby vykonávající justiční orgán založil své posouzení na faktorech bez zjevné relevance pro účely odnětí svobody [31].

53. S ohledem na zásady vytyčené Soudním dvorem v rozsudku Generalstaatsanwaltschaft je tedy vykonávající justiční orgán povinen posoudit skutečné nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení, kterému by byla dotyčná osoba vystavena z důvodu vězeňských podmínek panujících ve vězeňském zařízení, v němž je pravděpodobné její uvěznění, přičemž musí zkoumat všechny materiální aspekty věznění, které jsou pro takové posouzení relevantní. Naproti tomu, jak jsem již uvedl ve svém stanovisku ve věci, ve které byl vydán tento rozsudek, tento přezkum se nemůže týkat aspektů, které překračují rámec toho, co je nezbytné pro účely tohoto posouzení [32].

54. Co se týče významu, který má být přikládán ujištění poskytnutému orgány vystavujícího členského státu, nyní podotýkám, že Soudní dvůr v uvedeném rozsudku rozhodl, že toto ujištění představuje skutečnost, kterou vykonávající justiční orgán „nemůže ignorovat [33]". Soudní dvůr konkrétně uvedl, že v případě, kdy neexistuje žádná konkrétní skutečnost umožňující se domnívat, že podmínky uvěznění v určitém vězeňském zařízení jsou v rozporu s článkem 4 Listiny, musí vykonávající justiční orgán „považovat [toto ujištění] za důvěryhodné" s ohledem na vzájemnou důvěru, na které se zakládá režim evropského zatýkacího rozkazu [34].

55. Nemohu tedy sdílet názor, že vykonávající justiční orgán může zpochybnit a kontrolovat důvěryhodnost tohoto ujištění z pohledu dostupných informací o vězeňských podmínkách v dotyčném členském státě.

26 – Přebírám zde formulaci použitou Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzovní vrchní zemský soud Brémy) v jeho žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

27 – CE:ECHR:2016:1020JUD000733413, dále jen „rozsudek Muršić v. Chorvatsko".

28 – Rozsudek Generalstaatsanwaltschaft (bod 91).

29 – Rozsudek Generalstaatsanwaltschaft (bod 101).

30 – Viz rozsudek Generalstaatsanwaltschaft (body 92 a 93).

31 – Viz rozsudek Generalstaatsanwaltschaft (bod 103).

32 – Stanovisko ve věci ML (Vězeňské podmínky v Maďarsku) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:547, body 62 a 76).

33 – Rozsudek Generalstaatsanwaltschaft (bod 111).

34 – Rozsudek Generalstaatsanwaltschaft (bod 112).

56. Takové ověřování, neslučitelné se vzájemnou důvěrou, která musí panovat ve vztazích mezi vystavujícími justičními orgány a vykonávajícími justičními orgány, by posilovalo vzájemnou nedůvěru a nepřímo by zpochybňovalo zjednodušený systém předávání, na němž spočívá evropský zatýkací rozkaz.

57. Mimoto připomínám, že podle práva Unie závazky přijaté orgánem členského státu tento stát zavazují podle zásad, jimiž se řídí řízení o žalobě pro nesplnění povinnosti. Například pokud by nebyly dodrženy závazky přijaté vystavujícím justičním orgánem prostřednictvím orgánu správy vězeňství, a dotyčná osoba by tak mohla být vystavena nelidskému či ponižujícímu zacházení, které je v rozporu s požadavky Listiny a EÚLP, založilo by to odpovědnost vystavujícího členského státu. Jak jsem ostatně již zdůraznil ve svém stanovisku ve věci ML (Vězeňské podmínky v Maďarsku)[35], vydaná osoba by se mohla dovolávat porušení takového závazku před soudy vystavujícího členského státu.

B. Kritéria, na kterých spočívá kontrola vězeňských podmínek v zařízení, v němž bude dotyčná osoba pravděpodobně vězněna

58. První otázka i druhá otázka pod písm. b), se kterými se předkládající soud obrací na Soudní dvůr, musí být zkoumány společně. Obě dvě se totiž týkají kritérií, podle kterých musí vykonávající justiční orgán konkrétně a přesně posuzovat skutečné nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení způsobené vězeňskými podmínkami ve vystavujícím členském státě.

59. Předkládající soud se nejprve táže Soudního dvora, zda unijní právo stanoví „absolutní“ hranici, co se týče minimální plochy osobního prostoru, který má být přidělen vězněné osobě. Žádá jej též, aby upřesnil způsob výpočtu této plochy v rámci samostatné nebo společné cely, ve které je umístěn nábytek a sanitární zařízení.

60. Předkládající soud se následně zajímá o další faktory, které by mohly být zohledněny za účelem tohoto posouzení, přičemž uvádí zvláště infrastrukturu vězeňského zařízení, povahu režimu výkonu trestu nebo právní či organizační zlepšení provedená vystavujícím členským státem v oblasti výkonu trestu.

61. Konečně pro případ, že by měl Soudní dvůr za to, že unijní právo ukládá „absolutní“ požadavky na vězeňské podmínky, žádá předkládající soud odpověď na otázku, zda by vykonávající soudní orgán mohl přesto zvažovat mezi dodržováním těchto požadavků na jedné straně a potřebou dodržovat zásadu vzájemné důvěry a vzájemného uznávání a zajistit funkčnost systému, na němž spočívá evropský zatýkací rozkaz, na druhé straně.

62. Rozsudek Generalstaatsanwaltschaft zde opět udává směr, který má Soudní dvůr následovat při formulaci odpovědí předkládajícímu soudu.

1. Význam rozsudku Generalstaatsanwaltschaft

63. Soudní dvůr v tomto rozsudku přímo poukázal na to, že unijní právo nestanoví žádná minimální pravidla týkající se vězeňských podmínek.

64. Vzhledem k tomu, že článek 4 Listiny má stejný význam a dosah jako článek 3 EÚLP, opřel se Soudní dvůr o zásady vyplývající z judikatury Evropského soudu pro lidská práva[36].

35 – C-220/18 PPU, EU:C:2018:547 (bod 64).

36 – Soud opřel své úvahy o znění čl. 52 odst. 3 Listiny (viz bod 5 tohoto stanoviska).

65. Soudní dvůr odkázal konkrétně na rozsudek Muršić v. Chorvatsko, ve kterém Evropský soud pro lidská práva, zasedající ve Velkém senátu, shrnul pravidla a normy, které vytyčil ve své judikatuře v oblasti přeplněnosti věznic, a vyjasnil podmínky, za kterých může být nedostatek osobního prostoru v cele shledán v rozporu s článkem 3 EÚLP.

66. Soudní dvůr tedy postupoval stejným způsobem, jaký zvolil již v rozsudku Aranyosi a Căldăraru. V tomto rozsudku totiž Soudní dvůr výslovně odkázal na zásadní rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. ledna 2013, Torreggiani a další v. Itálie [37], aby vymezil obecné povinnosti uložené orgánům vystavujícího členského státu při každém věznění [38].

67. Soudní dvůr tak v rozsudku Generalstaatsanwaltschaft připomněl, že podle článku 3 EÚLP musí špatné zacházení dosáhnout určité minimální závažnosti, která závisí na celkových okolnostech případu, zejména na době trvání takového zacházení a jeho účincích na tělesný a dušení stav, jakož i někdy na pohlaví, věku a zdravotním stavu oběti [39].

68. Soudní dvůr se dále věnoval prostorovému faktoru vězeňských podmínek, když v bodech 92 a 93 svého rozsudku uvedl následující:

„92. S ohledem na význam prostoru při celkovém posouzení podmínek uvěznění budí skutečnost, že je prostor, kterým disponuje osoba uvězněná ve společné cele, menší než 3 m^2, silnou domněnku porušení článku 3 EÚLP ([rozsudek Muršić v. Chorvatsko], bod 124).

93. Tato silná domněnka porušení článku 3 EÚLP zpravidla může být vyvrácena, pouze pokud jsou zaprvé omezení osobního prostoru pod požadované minimum 3 m^2 krátkodobá, příležitostná a nevýznamná, zadruhé jsou doprovázena dostačujícím volným pohybem mimo celu a přiměřenými činnostmi mimo celu, a zatřetí v zařízení obecně panují slušné podmínky uvěznění a dotčená osoba není vystavena dalším vlivům považovaným za okolnosti zhoršující špatné podmínky uvěznění ([rozsudek Muršić v. Chorvatsko], bod 138).“

69. Soudní dvůr se mimoto v bodech 97 až 100 tohoto rozsudku vyjádřil též k významu faktoru spočívajícího v délce věznění a zdůraznil zvláště skutečnost, že „relativně krátká doba trvání uvěznění sama o sobě automaticky nevylučuje sporné zacházení z působnosti článku 3 EÚLP, pokud do ní uvedené zacházení spadá na základě jiných dostačujících okolností“ [40].

70. Konečně v bodě 103 uvedeného rozsudku Soudní dvůr vyloučil, aby vykonávající justiční orgán posuzoval existenci skutečného nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení na základě aspektů bez zjevné relevance pro odnětí svobody, jako jsou provádění modliteb, možnost kouřit, způsoby čištění oděvů jakož i umístění mříží či žaluzií na okna cel.

71. Navzdory kritice vyvolané rozsudkem Muršić v. Chorvatsko [41] se domnívám, že za současného stavu unijního práva zvolil Soudní dvůr takový přístup, který umožňuje zajistit nezbytný soulad Listiny s EÚLP ve shodě s cílem vyjádřeným v čl. 52 odst. 3 Listiny [42].

37 – ESLP (CE:ECHR:2013:0108JUD004351709, bod 65).

38 – Viz rozsudek Aranyosi a Căldăraru (bod 90).

39 – Viz rozsudek Generalstaatsanwaltschaft (bod 91).

40 – Viz rozsudek Generalstaatsanwaltschaft (bod 98).

41 – V tomto ohledu viz nesouhlasná stanoviska připojená k rozsudku a v právní nauce Tulkens, F., „Cellule collective et espace personnel, un arrêt en trompe-l'œil (obs. sous Cour eur. dr. h., Gde Ch., rozsudek Muršic v. Chorvatsko, 20. října 2016)“, *Revue trimestrielle des droits de l'homme*, n° 112, Anthemis, Wavre, 2017, s. 989 až 1004; Robert, A-G., „Conséquences du manque flagrant d'espace personnel“, *AJ Pénal*, Dalloz, Paris, 2017, s. 47.

42 – Viz vysvětlení k článku 52 Listiny (viz poznámka pod čarou 6 tohoto stanoviska).

72. Toto ustanovení zajisté nebrání tomu, aby unijní právo přiznalo širší ochranu, než je ochrana přiznaná EÚLP [43]. Domnívám se nicméně, že v projednávaném případě k tomu nejsou dány potřebné materiální podmínky. V současné době totiž neexistuje žádné ustanovení vymezující vězeňské podmínky v Unii a Soudnímu dvoru nepřísluší, aby vytvářel normy pro výměru osobního prostoru, který musí mít vězeň k dispozici, byť by se jednalo o minimální standard. Tento úkol nespadá do jeho funkcí, nýbrž do funkcí normotvůrce. Navíc je třeba uznat, že Soudní dvůr nemá v současné době k dispozici odborný posudek nezbytný k tomuto účelu, na rozdíl od Evropského soudu pro lidská práva a jiných orgánů Rady Evropy, které disponují odborným posudkem v oblasti vězeňských systémů a praktickou znalostí vězeňských podmínek v jednotlivých státech, a to prostřednictvím sporné agendy, kterou uvedený soud řeší, nebo prostřednictvím zpráv a návštěv na místě, které má na starosti Rada Evropy.

73. Konečně připomínám, že požadavky stanovené Evropským soudem pro lidská práva představují minimální normy. Uvnitř Unie a zvláště v rámci prostoru evropského trestního práva musí tyto požadavky zaručit jednotnou minimální hranici použitelnou na všechny vězeňské systémy členských států a překlenující rozdíly mezi nimi, což přispívá k posílení vzájemné důvěry, která má panovat mezi členskými státy. Taktéž připomínám, že na vnitrostátní úrovni může každý členský stát nadále libovolně stanovit štědřejší standard, co se týče vězeňských podmínek ve svých vlastních vězeňských zařízeních, přičemž tento standard nemůže namítat vůči sousedním státům v souvislosti s výkonem evropského zatýkacího rozkazu.

74. Nyní je namístě věnovat se otázkám položeným předkládajícím soudem Soudnímu dvoru podrobněji.

2. Minimální plocha osobního prostoru, který má být přidělen vězněné osobě

75. Jak jsem již uvedl, v rozsudku Generalstaatsanwaltschaft Soudní dvůr přímo uvedl, že v unijním právu neexistují minimální pravidla týkající se podmínek uvěznění [44]. Za těchto okolností Soudní dvůr definoval minimální plochu osobního prostoru, který má být přidělen vězněné osobě, odkazem na hranici definovanou Evropským soudem pro lidská práva, tedy na hranici 3 m^2.

76. Tato hranice není hranicí absolutní.

77. Posouzení minimální hranice, které musí špatné zacházení dosáhnout, aby spadalo pod článek 3 EÚLP, je totiž ze své podstaty relativní. Tuto hranici nelze omezit na přesné určení počtu metrů čtverečních, které má mít uvězněná osoba k dispozici, jelikož takový přístup neumožňuje zohlednění všech vězeňských podmínek jejího každodenního života.

78. Soudní dvůr uznává prostorový faktor jako faktor důležitý [45]. Musí však být součástí celkového posouzení vězeňských podmínek, které musí zohlednit veškeré relevantní materiální aspekty. Ačkoli minimální prostor menší než 3 m^2 připadající na osobu ve společné cele vzbuzuje silnou domněnku porušení článku 3 EÚLP, tato domněnka může být vyvrácena, existují-li takové faktory, které mohou odpovídajícím způsobem vyvážit nedostatek osobního prostoru. Soudní dvůr to jasně vyložil v bodech 92 a 93 rozsudku Generalstaatsanwaltschaft [46].

43 – Viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Tele2 Sverige a Watson a další (C-203/15 a C-698/15, EU:C:2016:970, bod 129 a citovaná judikatura). Viz taktéž rozsudek ze dne 25. července 2018, Minister for Justice and Equality (Nedostatky soudního systému) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, body 62 až 67), v němž se Soudní dvůr opřel zejména o rozsudek ze dne 27. února 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117), kde uvedl obsah článku 47 Listiny, který zaručuje právo na nezávislý a nestranný soud.

44 – Viz rozsudek Generalstaatsanwaltschaft (bod 90).

45 – Viz rozsudek Generalstaatsanwaltschaft (bod 92).

46 – Viz bod 68 tohoto stanoviska.

79. Evropský soud pro lidská práva nepovažuje systematicky drobnou odchylku od minimální normy 3 m^2 plochy na vězněnou osobu ve společné cele jako takovou za nelidské či ponižující zacházení.

80. Ani Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (dále jen „CPT“) nepožaduje absolutní povahu norem týkajících se „životního prostoru vězněné osoby“, které prosazuje. CPT připouští drobnou odchylku od normy 4 m^2 životního prostoru ve společné cele a 6 m^2 životního prostoru v samostatné cele, pokud existují jiné pozitivní faktory spojené například s činnostmi, jichž se může uvězněná osoba zúčastnit mimo svoji celu [47].

81. Pro určení hranice minimální plochy osobního prostoru, kterým má vězněná osoba disponovat, je třeba zohlednit řadu faktorů.

82. Zaprvé určení této hranice závisí na skutečnosti, zda je uvězněná osoba ubytována v samostatné nebo ve společné cele [48].

83. Jedná se totiž o dva typy ubytování, které jsou spojeny s rozdílnými úskalími, a vyžadují proto zvláštní posouzení životního prostoru uvězněné osoby. Ačkoli je ubytování v samostatné cele považováno za jediné ubytování způsobilé zajistit důstojnost a fyzickou bezpečnost uvězněné osoby, může ji vystavit nebezpečí samoty a nedostatku sociální interakce. Naproti tomu ubytování ve společné cele může uvězněnou osobu vystavit špatným hygienickým podmínkám a zvýšenému nebezpečí zastrašování, či dokonce násilí z důvodu mimořádné stísněnosti. Minimální normy definované Evropským soudem pro lidská práva v rozsudku Muršić v. Chorvatsko, které se týkají ubytování ve společné cele, nelze za těchto okolností použít, jako takové, na ubytování v samostatné cele, což tento soud ostatně uznal [49].

84. CPT zase uznává, že se normy týkající se individuálního životního prostoru liší nejen v závislosti na typu zařízení, ale také na míře obsazenosti cely a na režimu, kterému uvězněné osoby podléhají [50]. Pokud jde o míru obsazenosti cely, CPT jasně rozlišuje mezi samostatnými celami a společnými celami. V posledním případě mimo jiné odmítá nahlížet na dvojmístnou celu stejně jako na celu, do které se vejde šest až deset uvězněných osob, a taktéž rozlišuje mezi ložnicemi pro necelou desítku uvězněných osob od velkých ložnic až pro sto osob.

85. Zadruhé z judikatury Evropského soudu pro lidská práva jakož i z doporučení CPT vyplývá, že do minimální plochy osobního prostoru se nezapočítává rozloha sanitárního zařízení, které tvoří součást cely [51].

86. Naproti tomu má tento prostor v zásadě zahrnovat plochu zastavěnou nábytkem. Evropský soud pro lidská práva nicméně zohledňuje, do jaké míry je životní prostor uvězněné osoby skutečně zastavěn nábytkem, aby bylo zaručeno, že osoba má možnost normálně se po cele a mezi nábytkem pohybovat [52].

47 – Viz normy CPT týkající se „Espace vital par détenu dans les établissements pénitentiaires“ [„Životní prostor uvězněné osoby ve věžeňských zařízeních“], ze dne 15. prosince 2015, k dispozici na následující internetové adrese: https://rm.coe.int/16806ccb8d (bod 21).

48 – Stejně tak závisí určení tohoto prostoru na skutečnosti, zda je osoba uvězněna v izolaci či v jiných podobných režimech věznění, anebo v prostorách pro zadržení či v podobných prostorách používaných pro velmi krátká časová období (prostory pro policejní vazbu, psychiatrická zařízení, přijímací střediska pro migranty), což však v projednávané věci není uváděno [viz rozsudek Muršić v. Chorvatsko (bod 92)].

49 – V tomto smyslu viz rozsudek Muršić v. Chorvatsko (bod 92).

50 – Viz normy CPT (bod 7) citované v poznámce pod čarou 47.

51 – Rozsudek Muršić v. Chorvatsko (bod 114) jakož i normy CPT (bod 10) citované v poznámce pod čarou 47.

52 – V tomto ohledu viz ESLP, 2. února 2010, Marina Marinescu v. Rumunsko (CE:ECHR:2010:0202JUD003611003, bod 66 a citovaná judikatura), jakož i 10. ledna 2012, Ananyev a další v. Rusko (CE:ECHR:2012:0110JUD004252507, bod 148).

87. V případě, že je osobní prostor osoby uvězněné ve společné cele menší než 3 m^2, zkoumá Evropský soud pro lidská práva kumulativní účinek dalších materiálních podmínek uvěznění, a to za účelem posouzení, zda jsou pro své nedostatky přitěžujícími okolnostmi, nebo zda díky svému souladu s definovanými standardy umožňují „odpovídajícím způsobem vyvážit nedostatek osobního prostoru [53]“, a vyvrátit tak domněnku porušení článku 3 EÚLP.

88. Předkládající soud tedy žádá Soudní dvůr, aby upřesnil tyto další materiální aspekty uvěznění, které jsou relevantní pro posouzení konkrétních vězeňských podmínek.

3. Další materiální aspekty věznění

89. V bodě 93 rozsudku Generalstaatsanwaltschaft uvedl Soudní dvůr řadu aspektů, které musí vykonávající justiční orgán přezkoumat za účelem posouzení, zda k nedostatku osobního prostoru přistupují materiální vězeňské podmínky slučitelné se základními právy vězněné osoby či nikoli.

90. První aspekt se týká délky a šíře omezení.

91. Připomínám, že v bodech 97 až 100 tohoto rozsudku poskytl Soudní dvůr vodítka ke způsobu posuzování délky a šíře omezení. Soudní dvůr se opřel o judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a připomněl, že délka uvěznění je relevantním faktorem. Soudní dvůr nicméně upřesnil, že relativně krátká doba věznění nebo jeho dočasná či přechodná povaha nemohou samy o sobě vyloučit nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení, pokud jsou dány jiné dostačující okolnosti, na jejichž základě bude věznění spadat do působnosti článku 3 EÚLP.

92. Druhý aspekt se týká svobody pohybu a nabídky činností mimo celu, kterých se může vězněná osoba zúčastnit.

93. Vykonávající justiční orgán tedy musí posoudit osobní prostor, jímž vězněná osoba disponuje, z hlediska času, který v cele tráví. V rozsudku Generalstaatsanwaltschaft Soudní dvůr nijak neupřesnil, jakým způsobem je třeba posuzovat tento aspekt uvěznění. Pokrývá jej však judikatura Evropského soudu pro lidská práva shrnutá v rozsudku Muršić v. Chorvatsko. Podle ní musí mít uvězněné osoby možnost trávit přiměřenou část dne mimo svoji celu v rámci pracovních či vzdělávacích činností anebo sportem či procházkami, jejichž kvalitativní a kvantitativní podmínky tento soud posuzuje. V tomto směru Evropský soud pro lidská práva zohledňuje uspořádání venkovních zařízení, která musí poskytovat dostatečný a otevřený prostor.

94. Konečně třetí aspekt se týká obecně slušných vězeňských podmínek.

95. Soudní dvůr neposkytl žádné údaje pro posouzení tohoto aspektu ani v rozsudku Generalstaatsanwaltschaft. Pokud však budeme vycházet z údajů poskytnutých Evropským soudem pro lidská práva v rozsudku Muršić v. Chorvatsko, je zřejmé, že vykonávající justiční orgán zde musí provést přezkum uspořádání cely, jakož i služeb a základní infrastruktury vězeňského zařízení, ve kterém bude dotyčná osoba pravděpodobně uvězněna [54].

96. Zdůrazňuji, že za účelem tohoto posouzení jsou relevantní „základní“ služby a infrastruktura vězeňského zařízení. Vykonávající justiční orgán totiž nemůže posuzovat aspekty uvěznění, které nemají vůbec žádný význam z hlediska článku 4 Listiny, ani za tím účelem požadovat doplňující informace. Tak tomu bylo v případě, ve kterém byl vydán rozsudek Generalstaatsanwaltschaft. Soudní dvůr k tomu výslovně uvedl, že předmětem žádosti o doplňující informace mohou být pouze ty aspekty

53 – Rozsudek Muršić v. Chorvatsko (bod 126).

54 – Tyto faktory jsou uvedeny v rozsudku Muršić v. Chorvatsko (body 132 až 135).

uvěznění, které jsou relevantní pro posouzení závažnosti utrpení či ponížení, kterému je vystavena uvězněná osoba z důvodu špatných vězeňských podmínek. Jak jsem již uvedl, Soudní dvůr takto vyloučil aspekty jako je provádění modliteb, možnost kouřit nebo takové služby, jako je čištění oděvů [55].

97. Zdůrazňuji, že posouzení těchto různých faktorů musí nutně zohledňovat typ vězeňského zařízení, ve kterém je osoba uvězněna, jakož i režim výkonu trestu, který se na ni uplatní.

98. Vězeňské podmínky osoby uvězněné v „centrálním zařízení“, tedy v zařízení určeném pro osoby odsouzené k dlouhým trestům nebo osoby zvláště nebezpečné, jsou totiž velmi rozdílné od podmínek osoby vězněné v polootevřeném zařízení či v režimu externího umístění. Evropský soud pro lidská práva má tedy za to, že prvně jmenovaná osoba musí požívat výhodnějších podmínek, co se týče svobody pohybu uvnitř zařízení a nabídky činností mimo celu (práce, volný čas, vzdělávání). Je to logické s ohledem na skutečnost, že druhá osoba smí během dne opustit zařízení za účelem výkonu zaměstnání, vzdělávání nebo účasti na jakémkoli jiném projektu pro začlenění či opětovné začlenění.

99. S ohledem na tyto různé aspekty musí vykonávající justiční orgán posoudit, zda je nedostatek osobního prostoru vyvážen odpovídajícími materiálními vězeňskými podmínkami či nikoli.

100. Připomínám, že v takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, kdy z informací sdělených vystavujícím členským státem vyplývá, že podlahová plocha, kterou bude mít dotyčná osoba k dispozici, bude menší nebo rovna 3 m^2 [56], je prostorový faktor určující a vzbuzuje silnou domněnku porušení článku 4 Listiny. Posouzení kumulativního účinku těchto různých aspektů tedy umožňuje vykonávajícímu justičnímu orgánu, aby určil, zda může být tato domněnka vyvrácena.

101. O naprosto jinou situaci se jedná, pokud uvězněná osoba disponuje podlahovou plochou o výměře od 3 do 4 m^2. Ačkoli je prostorový faktor důležitým prvkem, nevzbuzuje zde žádnou domněnku porušení. Vykonávající justiční orgán tedy musí posoudit, zda je tento nedostatek osobního prostoru provázen odpovídajícími materiálními vězeňskými podmínkami, nebo zda jsou tyto podmínky naopak neslučitelné se základními právy vězněné osoby, a proto by měly vést k závěru, že došlo k porušení článku 4 Listiny.

4. Relevance faktorů vycházejících z legislativních a strukturálních opatření pro zlepšení výkonu trestů ve vystavujícím členském státě

102. Předkládající soud se táže Soudního dvora, zda vykonávající justiční orgán může zohlednit zlepšení jak vězeňské infrastruktury, tak mechanismů kontroly výkonu trestů ve vystavujícím členském státě.

103. Vykonávající justiční orgán může zohlednit veškerá opatření přijatá vystavujícím členským státem, ať už legislativní či strukturální povahy, která přispívají k posílení ochrany osob zbavených svobody proti skutečnému nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení. Přiznání práva stížnosti uvězněné osobě, zavedení účinného systému opravných prostředků adresovaných orgánu správy vězeňství a orgánům pověřeným dohledem nad výkonem trestů anebo ustavení nezávislého orgánu pro dohled nad dodržováním lidských práv v zařízeních omezujících lidskou svobodu, to vše jsou opatření, která přispívají k zavedení režimu výkonu trestů, v němž jsou dodržována základní práva.

55 – Viz rozsudek Generalstaatsanwaltschaft (bod 103).

56 – Připomínám, že z usnesení ze dne 3. ledna 2017, přiloženého k vnitrostátnímu spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, vyplývá, že D.-T. Dorobantu by měl vykonat trest v cele, kde by disponoval osobním prostorem o výměře 3 m^2, pokud by byl vězněn v uzavřeném režimu odnětí svobody, a osobním prostorem o výměře menší než 3 m^2, pokud bude vězněn v polootevřeném režimu.

104. Jak jsem nicméně již poznamenal ve svém stanovisku vydaném ve věci ML (Vězeňské podmínky v Maďarsku)[57], tato opatření by nemusela být dostačující, pokud by měl vykonávající justiční orgán odůvodněné obavy, že by dotyčná osoba mohla být bezprostředně podrobena nelidskému nebo ponižujícímu zacházení, a to nezávisle na následném odškodnění tohoto zásahu prostřednictvím účinných soudních žalob ve vystavujícím členském státě. Ať už je tedy jejich povaha jakákoli, mají tato opatření v zásadě obecný dopad a jako taková nemohou vyvážit skutečné nebezpečí nelidského nebo ponižujícího zacházení, kterému by byla dotyčná osoba vystavena z důvodu vězeňských podmínek panujících ve vězeňském zařízení, v němž by byla pravděpodobně uvězněna.

5. Relevance faktorů vycházejících z obecných zásad, na nichž spočívá evropský trestněprávní prostor

105. V druhé otázce pod písm. b) se předkládající soud táže Soudního dvora, pro případ, že by dospěl k závěru, že unijní právo ukládá „absolutní“ požadavky na vězeňské podmínky, zda vykonávající justiční orgán může v rámci posouzení skutečného nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení zvažovat jednotlivé zájmy způsobem, který zohledňuje potřeby vyplývající z dodržování zásad vzájemné důvěry a vzájemného uznávání, jakož i zachování funkčnosti systému, na němž spočívá evropský zatýkací rozkaz.

106. Pokud unijní právo stanoví nějaký absolutní požadavek, tento se netýká norem pro vězeňské podmínky, ale právě respektování lidské důstojnosti a zákazu nelidského či ponižujícího zacházení způsobeného vězeňskými podmínkami, v souladu s články 1 a 4 Listiny.

107. Právo na lidskou důstojnost a právo nebýt podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení jsou však práva absolutní povahy, což samo o sobě vylučuje jakékoli zvažování. Soudní dvůr to připomněl v rozsudku Aranyosi a Căldăraru, když zdůraznil, že EÚLP za všech okolností absolutně zakazuje mučení a nelidské či ponižující zacházení nebo tresty bez ohledu na jednání dotyčné osoby, a to i v případě boje proti terorismu a organizovanému zločinu[58]. Tato práva tedy nemohou být předmětem žádného z omezení stanovených v čl. 52 odst. 1 Listiny.

108. V rámci kontroly, kterou musí vykonávající justiční orgán provést, je tedy vyloučeno, aby tento orgán zvažoval na jedné straně záruku, že dotyčná osoba nebude vystavena nelidskému či ponižujícímu zacházení ve smyslu článku 4 Listiny, a na druhé straně potřebu dodržovat zásadu vzájemné důvěry a vzájemného uznávání a zajistit funkčnost systému, na němž spočívá evropský zatýkací rozkaz.

109. Zohlednění těchto faktorů je navíc vyloučeno již ze samotné podstaty a povahy kontroly, kterou musí vykonávající justiční orgán provádět v rámci výkonu evropského zatýkacího rozkazu. Jak vyplývá z judikatury Aranyosi a Căldăraru, tato kontrola představuje sama o sobě výjimku ze zásady vzájemné důvěry a vzájemného uznávání a může se týkat pouze vězeňských podmínek ve vystavujícím členském státě, ať už se jedná o všeobecné podmínky převažující v tomto státě nebo o konkrétní podmínky, ve kterých je plánováno věznění dotyčné osoby v uvedeném státě, vyjímaje jakékoli jiné úvahy týkající se zásad, na nichž spočívá evropský trestněprávní prostor.

110. S ohledem na všechny tyto úvahy nyní přísluší vykonávajícímu justičnímu orgánu, aby s ohledem na informace sdělené orgány vystavujícího členského státu posoudil, zda podmínky, v nichž bude D.-T. Dorobantu vězněn po svém předání, nepředstavují nebezpečí porušení práva, jež mu zaručuje článek 4 Listiny.

57 – C-220/18 PPU, EU:C:2018:547 (bod 57).

58 – Viz rozsudek Aranyosi a Căldăraru (bod 87). Soudní dvůr zde odkázal na rozsudek ESLP ze dne 28. září 2015, Bouyid v. Belgie, (CE:ECHR:2015:0928JUD002338009, bod 81 a citovaná judikatura).

111. V tomto ohledu podotýkám, že pochybnost o přípustnosti předání D.-T. Dorobanta byla rozptýlena v pozitivním slova smyslu vykonávajícím justičním orgánem před tím, než Bundesverfassungsgericht (Spolkový ústavní soud, Německo) zrušil usnesení ze dne 3. ledna a 19. ledna 2017, z důvodu nepředložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru.

112. Poznamenávám, že vykonávající justiční orgán v rámci původního řízení obecně posoudil podmínky, v nichž by byl D.-T. Dorobantu po svém předání vězněn, přičemž posoudil informace sdělené rumunskými orgány na pozadí judikatury Evropského soudu pro lidská práva.

113. Uvádím též, že rumunská vláda při jednání potvrdila, že D.-T. Dorobantu by byl po svém předání vězněn v rámci polootevřeného režimu. Uvedla, že díky tomu by měl dotyčný velkou svobodu pohybu a mohl by navíc pracovat, což by omezilo čas strávený na cele.

VI. Závěry

114. Na základě výše uvedených úvah navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžné otázky položené Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Hanzovní vrchní zemský soud Hamburk, Německo) následovně:

„Článek 1 odst. 3, článek 5 a čl. 6 odst. 1 rámcového rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy, ve znění rámcového rozhodnutí Rady 2009/299/SVV ze dne 26. února 2009, ve spojení s článkem 4 Listiny základních práv Evropské unie musí být vykládány v tom smyslu, že:

– pokud má vykonávající justiční orgán důkazy o existenci systémových či plošných nedostatků týkajících se vězeňských podmínek ve vězeňských zařízeních vystavujícího členského státu, je povinen hodnotit skutečné nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení, kterému by byla dotyčná osoba vystavena z důvodu vězeňských podmínek panujících ve vězeňském zařízení, v němž bude pravděpodobně uvězněna, přičemž musí zkoumat všechny materiální aspekty věznění, které jsou pro takové posouzení relevantní;

– vykonávající justiční orgán musí klást zvláštní důraz na faktor minimální plochy osobního prostoru, který bude mít předávaná osoba k dispozici po dobu svého věznění. Vzhledem k neexistenci norem unijního práva se tento faktor určí odkazem na hranici stanovenou Evropským soudem pro lidská práva, která není hranicí absolutní;

– při určení minimální plochy osobního prostoru, který bude mít předávaná osoba k dispozici, musí vykonávající justiční orgán zohlednit, zda bude pravděpodobně ubytována v samostatné či společné cele. Tento orgán musí do plochy zahrnout prostor zastavěný nábytkem, ale musí vyloučit rozlohu sanitárního zařízení;

– pokud z informací sdělených vystavujícím členským státem vyplývá, že minimální plocha osobního prostoru, který bude mít předávaná osoba k dispozici, je menší nebo rovna 3 m^2, musí vykonávající justiční orgán určit, zda další materiální aspekty věznění mohou odpovídajícím způsobem vyvážit nedostatek osobního prostoru a vyvrátit domněnku porušení článku 4 Listiny. Tento orgán musí především posoudit podmínky týkající se uspořádání cely, v níž bude předávaná osoba uvězněna, obecně slušnou úroveň služeb a základní infrastruktury vězeňského zařízení, jakož i aspekty týkající se svobody pohybu a nabídky činností mimo celu;

– posouzení těchto různých aspektů musí nutně zohledňovat délku a šíři omezení, typ vězeňského zařízení, ve kterém bude předávaná osoba uvězněna, jakož i režim výkonu trestu, který se na ni uplatní;

– vykonávající justiční orgán může též zohlednit legislativní a strukturální opatření pro zlepšení výkonu trestů ve vystavujícím členském státě. Vzhledem k jejich obecnému dopadu však tato opatření jako taková nemohou vyvážit skutečné nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení, kterému by byla předávaná osoba vystavena z důvodu vězeňských podmínek panujících v dotyčném vězeňském zařízení;

– vykonávající justiční orgán nemůže v rámci svého posouzení zvažovat na jedné straně potřebu zaručit, že předávaná osoba nebude vystavena nelidskému či ponižujícímu zacházení ve smyslu článku 4 Listiny, a na druhé straně nutnost dodržovat zásadu vzájemné důvěry a vzájemného uznávání jakož i potřebu zachovat funkčnost evropského systému trestního soudnictví.“